N II.

# KURYER LITEWSKI

ZA NAYWYZSZEM POZWOLENIEM
IMPERATORA JMSCI CAŁEY ROSSYI
W WILNIE DNIA 5. LIPCA V. S. ROKU 1805.

## *ROSSYA.*

*S. Petersburg V. S. 23 Czerwca.* Podpółkownik Tarasow naznaczony Kommendantem Bielewskiego półku muszkietyerów. Zmarły Maior Kaukazkiego półku grenadyerów Osipow wymazuie się z rang listy. Hollenderskiey służby Kapitan Twend przyięty do Rossyiskiey z rangą Kapitana umieszczony na flotcie okrętowey Baltyckiey. Inspektor całey artylleryi Graf Arakczeiew odebrał naywyższy reskrykt, w którym J. J. M. wychwala doskonały porządek iego staraniem wprowadzony do S. Petersburskiego arsenału; i wielorakie polepszenia w nim zrobione; za co Inspektorowi pomienionemu oświadcza Monarcha naywyższe ukontentowanie.

## *WŁOCHY.*

*Genua 13 Czerwca.* Zawczora Minister wnętrznych interessów narodu Francuzkiego Champagny ogłaszaiąc w stolicy naszey wiadome ustawy, które kraiowi dotąd udzielnemu nową postać dawały, napisał do ludu odezwę następuiącą: Ligurowie, powiada, przeyrzeliście; iuż wam nie tayno, w iak niebezpiecznym stanie była Oyczyzna. Udzielność tak miła i chlubna, potęgę waszą i dostatki niszczyła. Kray ściśniony zewsząd i zamknięty, tu gorami których wierzchołek skrywa się w obłokach, ówdzie morzem, ulegać musiał dla dostarczenia potrzebom swoim, z iedney strony sąsiadom lądowym, z drugiey dla handlu i żeglugi narodowi dumnemu, który się pysznie nazywa panem Oceanu, i ieden chce trzymać w ręce swoiey handel i żeglugę całego świata. Broniliście wieków kilka z chwałą i honorem niepodległość od oyców podaną; tey haniebnie tracić nie chcąc, łączycie się dziś z narodem W. naywolnieyszym z narodów całey ziemi. Głos podniosła Ligurya wołaiąc do obrońcy i oyca. Prosiła Napoleona, żeby ią przyiął do swoiey opieki, a dozwalaiąc obywatelom kosztować w domu słodkich owoców bezpieczeństwa i cywilney wolności, przywrócił wiek szczęścia dawno upłyniony, wiek złoty. Nie odrzucił prożby ludu; dziś imieniem iego do Liguryi przemawiaiąc, naymilszą sercu moiemu dopełniam powinność.

Byliście Ligurowie w czasach naytrudnieyszych wspaniałemi przyiaciołami narodu Francuzkiego; nigdy u nas pamięć zasługi i dobrodzieystwa nie zginie; odbierzcie ten dowod wdzięczności, iaka być może naywiększey; uczęstnicy klęsk naszych i ucisku nieodstępni, żadną nie zrażeni przeciwnością, postrachem, niebezpieczeństwem, od dziśdnia zaczniicie się dzielić z nami losem chwały pełnym i zazdrości; iaki szczęście, Opatrzność, i mądrość rządu Francuzom darowały. Zachowaycie na wiek, ieśli się podoba, wolność Genueńskiego portu; lecz przebóg, niech ta wolność prawdziwa i rzeczywista będzie; niech tu nie przewodzi nieprzyiaciel despota dumny srogie wydaiąc rozkazy na zamknięcie portów i brzegów waszych, przez co żeglarzom oboiętnym przystęp iest zagrodzony. Niech umysły Ligurów nowym duchem ożywione szukaią i otworzą nowe źródła powszechney szczęśliwości. Niech okręta Genueńskie pod flagą iuż Francuzką przebiegaiąc wszystkie morza, nam właściwey wolności używaiąc i swobody, w tę chwilę być zaczną bezpieczne od napaści opryszków Afrykańskich. Niech płod ziemi, owoc przemysłu waszego, przechodzi Alpeyskie i Appeninu góry, niech idzie do ostatnich granic Francyi bez przeszkody. Niech te góry okiem niezmierzone, które Liguryą przedzielały dotąd od nayślicznieyszey w Europie krainy, zrównane, zniżone mocą potęgi, która naymocnieysze zapory wywracać umie, otworzą się zewsząd razem przed Ligurami, dozwalaiąc z łatwością sprowadzać do kraiu potrzebną żywność, i produkta surowe, które przemyślną ręką przekształcone nieście do ostatnich granic świata.

To wam Ligurowie zaręczam i ślubuię imieniem Napoleona: Genua z rozwalin powstanie, handel zakwitnie, potęga morska stanie się iak dawniey ogromną, ten narod odzyskać wkrótce musi straconą chwałę i dostatki. Religia wasza, którą wyznaie część Francuzów nieskończenie większa, będzie poważana pod opieką rządu. Los duchownych zostanie upewniony i polepszony. Porządek nieodmienny i stały wprowadzi się do miast i prowincyi, wioski, drogi, góry nie będą napastowane od łotrów. Kray rozszerzémy. Od morza do Po rzeki rozciągać się będą granice Liguryi. Macie iuż w Genui wszelkie zakłady i fundusze poży teczne i pobożne w nieskończoney liczbie; żadne z miast Francuzkich podobnemi chlubić się nie może. Ten który odrodził Monarchią starożytnych Gallów, oto iuż wkrótce stawa obecny pośrod nowego poddaństwa; on sam rękoymią i zadatkiem będzie pomyślności dzisieyszych pokoleń i przyszłych; on zasadę położy szczęścia waszego. Tymczasem podlegaycie kraiowym ustawom; są mądre. Napoleon który utwierdza wszystko, tknąć się nie zechce budowli starożytney, ieśli nie trzeba iey odnowić.

*Mediolan 15 Czerwca.* Na pamiętném posiedzeniu prawodawców d. 7. czytano 3 statut konstytucyiny Królestwa Włoskiego; osnowę kładniemy.

*O dobrach koronnych.* Do korony należą pałace: Mediolański, Villa Buonaparte, Monza, Mantuański, Thé, Modeński, pod Brescia i Bononią, las nad Tesinem; skarb publiczny 6 millionów liw. płacić będzie Królowi corocznie, po 500 t. na miesiąc; tenże wyliczy 2 mill. na żołd gwardyi. Oprócz tey będzie inna, w którey bracia, synowie, wnukowie, inni krewni zasiadaiących w Collegiach obywatelów, albo też sami do Collegiów wchodzący, służyć sami maią prawo. Dobra i dochody koronne będą w administracyi generalnego Intendenta na wzór dóbr Francuzkich. Król może wyznaczyć oprawę Królowey z dochodu koronnego nie więcey nad 300 t. liw. ten zapis Kanclerz pieczętować powinien.

*O Wice Królu.* Imperator Król Napoleon dopóki we Włoszech panować będzie, może wyznaczyć Wice Króla, moc, władzę i przywileie tey dostoyności określić. Przystępuiąc do urzędu Wice Król wykona przysięgę przed tronem przepisaną w obecności wyższych urzędników koronnych. Mieszkać zawsze powinien we Włoszech. Wyżsi urzędnicy koronni i dworscy służyć iemu powinni iak samemu Królowi.

*O Collegiach.* Collegia właścicielów, uczonych, kupców, zgromadzaią się zwołane przez Króla gdzie rozkaże, a dopełniwszy naprzód liczbę swoią, dopełnić powinni liczbę prawodawców. Prezydentów Cenzury i 3 Collegiów Król wyznacza. Wchodzący do 3 Collegiów, gdy mieszkaią na wsi, raz w rok za rozkazem Króla wchodzą do Collegium departamentowego, które wybiera kandydatów do rady departamentowey i sędziów pokoiu 3 na każde wakuiące mieysce, głośno nie w skrytości.

*O radzie stanu.* Rada stanu składa się z rady Consultorów, rady prawodawczey, rady Audytorów. Osoby do 3 rad Król wyznacza. Rada Consultorów składa się z 8 Konsyliarzów stanu Consultorów. Wyżsi urzędnicy koronni tu zasiadaią. Za rozkazem Króla, wezwaniem Ministra, tłumaczy wątpliwe art. Konstytucyine; roztrząsa traktaty pokoiu, handlowe, i subsidiów przed ich ogłoszeniem; obiera Regenta z liczby urzędników koronnych; przyimuie wyznaczenie Regenta na przypadek małoletności od Króla, albo Xiążęcia któremu straż osoby młodego Monarchy ma być powierzona. W radzie Consultorów prezyduie z nich ieden od Króla wyznaczony.

*O radzie Prawodawczey.* Składa się z 12. naywięcey Konsyliarzów stanu. Roztrząsa proiekta praw wszelkich, administracyi, ustaw, przepisów, i one tłumaczy. Kar cięższych naznaczać nie może, lecz tylko do poprawy służące; Prezyduie z 12. ieden od Króla wybrany.

*O radzie Audytorów.* Składa się z 15. Konsyliarzów stanu naywięcey. Do niey należy rozstrzygać spory między urzędami; oddawać pod sąd agentów rządowych; nadawać przywileie dobywania kruszców, stawiania młynów, foluszow, ettc. na rzekach i kanałach spławnych, przyimować fundusze, legacye na szpitale, kościoły ettc. stanowić o pensyach Officyerów i urzędników służyć niezdolnych. Tu prezyduie z Audytorów ieden przez Króla wyznaczony. Nadto roztrząsa spory zachodzące między dobrami koronnemi i obywatelskiemi; takich spraw ma być ogłoszony regestr, ażeby każda strona widzieć mogła kiedy przypadną.

*O podziale rady stanu.* Rada prawodawcza i Audytorów dzieli się na 3. wydziały: prawodawstwa i religii, wewnętrzny i skarbowy, woienny i morski. Każdy wydział udzielnie roztrząsa dzieła do rady przysłane według ich rodzaiu, i proiekt gotowy do wyroku w radzie składa, która przez Prezydentów rzecz przesyła Królowi, ten potwierdzić nie może nie poradziwszy się rady stanu. W tey prezyduie sam Monarcha, w niebytności urzędnik koronny, lub Consultor wyznaczony. Rada stanu nie ma głosu decyduiącego; nic nie uczyni, gdy niema 2 trzecich części obecnych Consultorów; mieć powinna Sekretarza swoiego.

*Rozrządzenia ogólne.* Nikt nie może napotém do rady prawodawczey wchodzić, ieśli nie był Audytorem, anitéż do rady Consultorów, ieśli nie był w prawodawczey. Audytora pensya 6 t. liw. Consultora prawodawcy 15 t. Consultora stanu 25 t. Tego urząd iest dożywotni; sam Król może oddalić z rady; służyć iednak przestaiąc, zachowa tytuł, rangę, przywileie, pensyą; których nie straci chyba dopełniaiąc zbrodnię wyzuwaiącą człowieka z praw obywatelskich. Ministrowie wchodzą do rady stanu, i wszystkich innych, gdy tam są roztrząsane dzieła ich departamentu właściwe. Król może Consultorom i Konsyliarzom poruczyć Administracyą, Ministerium, poselstwo zagraniczne.

*O zgromadzeniu Prawodawczém.* Król zagaia obrady prawodawcze. Izba Oratorów zniesiona. Proiekta do praw roztrząsać i gotować każą prawodawcy wybranym osobom z grona swego. Maią Prezydenta i 2 Kwestorów od Króla wyznaczonych na lat 2. Do prawodawców należy: rachunek coroczny wydatków i dochodów publicznych, Konskrypcya woyskowa, alienacya dóbr narodowych, moneta, odmiana podatków, ustanowienie nowych, odmiana praw cywilnych, kryminalnych, i handlowych, dzieła zciągaiące się do administracyi. Corocznie odkłada się w skarbie summa 300. t. liw. na wydatki zgromadzenia prawodawczego, naprawę i utrzymanie pałacu, koszt kancellaryi, pensyą prawodawców; summą rozrządza Prezydent z Kwestorami, według przepisu zgromadzenia całego. Prezydent bierze 25. t. Kwestorowie po 10. t. Król może rozwiązać zgromadzenie; co gdy się stanie, w 6 mieś. zwoływa Collegia do nowych elekcyi.

*O Sądach.* Król wyznacza Sędziów; urząd ich dożywotni. Sądy składaią się z kilku osob. Kryminalne wyroki ci tylko piszą, którzy świadków słuchali; sędziów liczba nieparzysta być powinna. Posiedzenia sądowe publiczne; słuchanie świadków obustronnych na audyencyi. Skoro postrzeże Trybunał kassacyiny, że sąd niższy źle wytłumaczył lub zastosował myśl prawa, donosi o tém Sędziemu W. który rzecz oddaie pod uwagę rady stanu. Zatém Król myśl prawdziwą prawa ogłosić powinien dla przestrogi Sędziów drugich. Jedna będzie księga praw cywilnych na Królewstwo Włoskie; Napoleonowa używać się zacznie od 1. Stycznia r. 1806. W. Sędzia wyznaczy kommissyą 6. Juriskonsultow, którzy onę wytłumaczą na ięzyk Włoski i Łaciński; tłumaczenie Król potwierdzi przed 1. listopada. Przez lat 5 żadnych odmian w tey księdze czynić nie wolno, po których upłynieniu Trybunał kassacyiny naradzi się z drugiemi, i przez radę stanu wskaże potrzebne poprawy i odmiany.

*O prawie odpuszczenia kary.* Takie prawo służy Królowi; wysłuchawszy rady tayney, do ktorey wnidzie W. Sędzia, urzędnik W. koronny, General, Consultor, i Sędzia 1 z pierwszego trybunału, może karę odpuścić.

*O orderze Korony żelazney.* Nadgradzaiąc zasługi woyskowych, cywilnych, uczonych, artystów, stanowiemy order korony żelazney. Kawalerów będzie 500, Kommandorów 100. 25. Dygnitarzów. Królowie Włoscy są Mistrzami W. Napoleon iako fundator przestaiąc nawet królować, Mistrzem zostanie do zgonu. Włoski narod pamiętaiąc na zasługi rycerzów Francuzkich, którzy krew przelali obficie przy założeniu i ugruntowaniu niepodległości iego, w pierwszym składzie daie mieysce 200. kawalerom Francuzom, 25. Kommaderyi, 5. Dygnitarstw. Znamieniem orderowém będzie korona Lombardów z napisem: *Dieu me l' a donnée, gare á qui y touche.* Bóg mi ią darował, biada kto się dotknie. Noszone być ma na wstędze pomarańczowey z brzegami zielonemi. Dla kawalerów krzyż srebrny, dla kommandorów złoty.

*Wybor Kawalerów.* Król ich wyznaczać będzie, Kommandorów obierze z liczby Kawalerów, Dygnitarzów z grona Kommandorów. Obrządek ten dopełniać się powinien corocznie w d. Wniebowstąpienia; wtenczas wszyscy Kawalerowie koniecznie znaydować się maią w Kościele Metropolitalnym Mediolanu. Nowy Kawaler każdy wykona przysięgę przepisaną. Na tém zgromadzeniu mówiona będzie pochwała historyczna kawalerów zmarłych w roku upłynionym. Orator wyliczy ich dzieła chwalebne, któremi przysłużyli się oyczyznie order odebrawszy. Przysięga iest: Przysięgam życie poświęcić w obronie Króla, korony, całości Królestwa Włoskiego, i chwały Fundatora. Xiążęta familii panuiącey, zagraniczni, tudzież cudzoziemcy orderem zaszczyceni, nie wchodzą do liczby kawalerów przepisaney. W Monte Napoleone będzie dochod orderowy 400. t. liw. na rok. Każdy Kawaler brać będzie 300. Kommandor 700. Dygnitarz 3. t. Summa 100. t. odkłada się corocznie na pensye nadzwyczayne, które Mistrz W. dać zechce Kawalerom zasłużonym. Konstytucye Lyońskiey Consulty ninieyszym ustawom nie przeciwne, są potwierdzone, i w mocy swoiey zostaną.

Gdy zgromadzenie prawodawcze prezentowało się Wice Królowi Eugeniuszowi, powiedział Prezydent. Miłe nam zawsze, i szacowne będą starania, troskliwość i opieka Napoleona nad Włoskim narodem. Gdy RP. zakładał, gdy ią wskrzesił, gdy stopień dawno utracony przywrócił, dowiodł że poddanych widzieć pragnie szczęśliwemi. Nad wszelkie dobrodzieystwa, które z ręki iego spłynęły, to iest naywiększe, iż WX. M. wybrać raczył, ażebyś tchnący duchem Króla naszego i Fundatora, był żywym iego obrazem pośród wdzięcznego ludu. Daruiąc Włochom ulubionego syna Napoleon, siebie samego darował i poświęcił. Ty zaś który wstępuiąc w ślady rycerza zebrałeś laurów tak wiele, i przeiołeś od niego trudną naukę rządzenia ludźmi, będziesz godnym zastępcą Króla; oddalenia się iego skutków czuć nie będziemy. Przyimii bez boiaźni, umysłem spokoynym, ręką mocną i śmiałą ster rządu tego. Powszechna wierność Włochów, i przywiązanie które osładzać zwykło troski otaczaiące trony, będzie nadgrodą, pracy, chęci, gorliwości twoiey. Pierwsi z narodu Prawodawcy z ust Króla słyszeliśmy, żeś Namiestnikiem iego został; pierwsi prawo mamy, naszém i ludu całego imieniem oświadczyć radość powszechną i życzenia.

Odpowiedział Eugeniusz. W młodym wieku przez rządzącego Francyą i Włochami powołany na ten urząd wysoki, nadzieię tylko wam obywatele mogę ofiarować; nieomylną będzie, ieżeli weyrzycie w serce moie. Od tey chwili należę cały i iestem własnością narodu, który mam sprawować. Niech gorliwość i doświadczenie prawodawców mnie przyświeca. Tchnąc Monarchy naszego duchem wielkim, obecne maiąc przykłady iego i nauki, do iedynego celu zmierzać pragnę, a tym iest chwała Włochów i szczęśliwość.

Wyieżdżaiąc do Castiglione Napoleon wydał edykt zciągaiący się do Liguryi. 3 departamenta kraiu tego dzielą się na wiele powiatów, pod rządem 3 Prefektów; przyłączone są do nich oderwane od Piementu powiaty: Bobbio, Ceva, Voghera, Tortona, Acqui. W Genui będzie trybunał apellacyiny, któremu podlega departament Marengo; arsenał okrętowy pod rządem Prefekta morskiego; Konskrypcya maytków tylko, iaka iest we Francyi południoney. Ligurya składa 28. dywizyą woyskową; pod rządem General Gubernatora z równą Piemontskiemu władzą. Na 4. departamenta zaciągnie się legion gensdarmów; będzie w kraiu kommendant, szef Inżenierów, Dyrektor artylleryi. Genua będzie portem wolnym; cła między Liguryą i otaczaiącemi departamentami zniesione. Minister Skarbowy opisze wolność portu, cło morskie, towary zabronione.

Napoleon wyiechawszy z obozu Castiglione udał się do Peschiera, oglądał długo twierdze, i pospieszył do Verony. Całe miasto było ozdobione bramami tryumfalnemi, kwieciem. girlandami, kobiercami; lud niezliczony czynił okrzyki radosne, grała artylerya Włoska, i Austryacka na lewym brzegu Adigi. Wieczorem wszystkie budynki ogniem iaśniały. Amfiteatr starodawny, świątynie, pałace zwracały ku sobie oko patrzących. O wschodzie słońca ieszcze lud napełniał ulice i rynki. Nazaiutrz zrana panuiący dawał audyencye urzędom woyskowym i cywilnym, deputatom 600. gromad kraiowych. Przed Mszą G. Vincent służby Austryackiey prezentował Officyerów swoich. Przyrzekł Napoleon, ieśli pozwolą zatrudnienia ważnieysze, oglądać gonitwę byków na Amfiteatrze Rzymian, gdzie 50. t. spektatorów siada wygodnie, i być na tragedyi Racina, Titus; oświadczaiąc że nie odprawia podróży, i nie przybył do Włoch dla widowisk, lecz dla weyrzenia w stan i potrzeby poddanych.

W Xięstwie Parmy i Placencyi zdięto herby Burbonów i Farneziuszów, gwardyą dawnych XX. rozwiązano; legacya Hiszpańska gotuie się do wyiazdu, prawa lenne zniesiono uroczyście, a na mieyscu Rzymskich Napoleonową księgę do zachowania podano; los iednak przyszły kraiu tego iest taiemnicą.

## *BATAWSKA RP.*

Angielscy Officyerowie nigdy lądowania za niepodobne nie mieli; ich opinii trzymaiąc się Ministrowie, kazali czynić w kraiu całym ogromne przygotowania morzem i lądem; ta była przyczyna, że zaczepną woynę w odporną przemieniono;, chociaż przewlekanie wyprawy nieskończone brał nie ieden za niemożność i niepodobieństwo przedsięwzięcia oney z pomyślnym skutkiem. Dziś gdy mocarstwa zprzymierzone rozrywać siły i uwagę nieprzyiaciela zaczeły; rozumieią Anglicy, że nie tylko naieżdżać osady zamorskie, ale też straszny zamysł lądowania dokonać chce Napoleon. Tym końcem flotty z Brest i Ferrolu wysłane, nie póydą prosto ku Angielskim brzegom; lecz oddaliwszy się znacznie na głębinę ku zachodowi, zwrócą żagle na wschód, przybiią do Irlandyi, brzegu Szkockiego, albotéż podadzą w Texel rękę Admirałowi Kikkert; krążący na morzu północném Russel odporu dać nie może. Przydaią niektórzy, że Villeneuve i Gravina ukażą się nagle na morzach Europeyskich, i do wyprawy należeć będą. To przyczyną być miało, iż Nelson długo krążył przy brzegach Portugalskich i Hiszpańskich, ostrzeżony taiemnie, że flotta z Cadix wysłana nie iest przeznaczona do Indyi wschodniey lub zachodniey. Są iednak wiadomości, że Nelson poymał ieden po drugim 4. statki, i w depeszach wyczytawszy, iaki iest zamiar prawdziwy nieprzyiaciela, ruszył za nim.

## *BRYTANNIA W.*

*Londyn 22. Czerwca.* Zawczora Hawkesbury u Parów, Pitt w izbie niższey czytali pismo Królewskie. Negocyacye, mówi Monarcha, z Mocarstwami lądowemi dawno zaczęte, nie przyszły ieszcze do tego doyrzałości stopnia, żeby rząd mógł o nich co pewnego donieść Parlamentowi, albotéż odpowiedzieć wyraźnie na propozycye do ugody od nieprzyiaciela podane. Król na wszelkie przypadki być gotowym powinien. Przeto żąda, ażeby mu się godziło z owych 5. mill. FS. dawniey pozwolonych wziąć potrzebną summę na interessa zagraniczne. Po przeczytaniu pisma Ministrowie radzili dawnym obyczaiem, napisać podziękowanie do tronu. Sprzeciwiła się Oppozycya, prosząc ażeby Parlament rozwiązany nie był, dopóki rząd nie doniesie co pewnieyszego; lecz ten wniosek odrzucono głosami 111. przeciw 58.

W Izbie zaś niższey Pitt przełożył potrzebę zaliczenia Królowi natychmiast 3 i pół mill. FS. ta summa i reszta od 5 mill. pozostała użytą być ma, gdy rzeczywiście Mocarstwa postronne pomagać nam zechcą; co żeby nastąpiło w kampanii ter. niema nadziei. Zganił głośno czynności Ministrów Fox z Oppozycyą. Poco pieniądze, ieśli szczerze pokoiu pragniemy? Poco ieszcze, ieśli nikt nam pomagać prędko nie będzie? Poco, ieżeli skarbów naszych szafunek ma zapalić woynę w narodach lądowych dotąd spokoynych, i na Anglią zciągnąć złorzeczenia wdów, sierot, i kalekow, iak w rewolucyiney woynie, gdyśmy ogromne subsidia nieprzyiaciołom Francuzkim płacili nadaremnie. Po tych iednak wnioskach izba iednomyślnością głosów owe półczwarta mill. FS. Ministrom wziąć pozwoliła. Niektórzy z Reprezentantów żartobliwie kładli warunek, ażeby tak wielka summa na taiemne, i zamiarowi swoiemu przeciwne wydatki nie poszła.

Sprawa samego Pitta w niższey izbie koniec wzieła. Długo rozprawiał Withbread gorliwy, o świętości obowiązków Podskarbiego, o złych skutkach niedbalstwa w strzeżeniu i szafunku dochodów publicznych, o ciężkiey odpowiedzi przed obliczem narodu, do ktorey pociągniony być ma Minister łamiący wyraźne prawo. Wyrzucał Pittowi, że Melvilla do administracyi morskiey wprowadził człowieka cywilnego, przez co w Anglii to samo dzieie się na teraznieyszey woynie, cośmy u Francuzów widzieli podczas Amerykańskiey, gdy Sartines, dozorca policyi Paryzkiey został Ministrem morskim. Gdy zaś Pitt oświadczył, że summa przez niego bankierom dana koniecznie potrzebną była na utrzymanie kredytu skarbowego; śmiała się głośno Oppozycya, nie wierząc ażeby summa 40. t. FS. nie przenoszącą mogła to sprawić. Nie odważył się iednak Withbread ani żaden z przyiacioł zanieść oskarżenie prawne przeciw Pittowi; sprawiła to opinia o talentach, zasługach i niewinności iego; czyliteż niewątpliwa pewność, że Minister który ledwie nie oczyścił Melvilla, samego siebie lepiey bronić potrafi, niewiadomo. Dość na tém, że gdy ieden z Reprezentantów podał propozycyą, że Pitt złamał wprawdzie ustawy kraiowe daiąc pieniądze bankierom; lecz od winy i kary wolnym iest, bo uczynił tak ze względu na dobro publiczne; izba ią pochwaliła.

Maitland Kapitan fregaty Loire wpadłszy do portu Hiszpańskiego Muros, zabrał stoiące w nim 2 statki Francuzkie d. 4. wysadził na ląd kilkadziesiąt maytków, dobył szturmem miasto i zamek, artylleryą Hiszpanom zanieść kazał na okręta, i wiele ammunicyi. Francuzi długo bronili się uporczywie. Tak szczęśliwa wyprawa zaszczyt wielki przyniosła zwycięzcy.

Słychać iż Admirał Cornwallis przyioł znowu kommendę flotty pod Brestem. Zawczora z Falmouth widziano 18 okrętów woiennych; wszystkie burza w te strony zagnała od brzegow nieprzyiacielskich.

Pogłoska iest, że w Ministerium odmiany wkrótce nastąpią; przyiaciele Addingtona ustąpić mieysce maią Lordom Grenville, Spencer, i innym. Powodem do tego rozumienia iest wizyta, którą Król niedawno oddał Grenvillowi w domie wieyskim.

Z Jamaiki iest wiadomość, że 28 Marca G. Ferrand odniosł nad Murzynami zwycięztwo zupełne pod miastem S. Domingo; 1500 czarnych w boiu poległo, Francuzów 80. i Generał; zwyciężeni stracili wszystkie zapasy woienne i dział wiele. Cochrane krąży przed Havaną, spodziewaiąc się poymać Gravinę, ieżeli do tego portu odłączywszy się od Francuzów zawinąć zechce. Nie rozumiemy, żeby tak uczynił nieprzyiaciel; owszem zaczynaią głosić, ze cała zprzymierzeńców potęga na Jamaikę uderzyła. Mówią nawet Amerykańscy żeglarze, iż osadę nam wydarł Lauriston prawie bez odporu. Moglibyśmy prędzéy wiadomość odebrać o tém zdarzeniu prosto z wysp Antilskich; ale rząd milczy ieszcze, podobno, iak rozumie Oppozycya, dla tey samey przyczyny, która milczeć kazała o wyprawie Admirała Mississy.

O flotcie Lorda Nelson żadney pewności niema gdzie się znayduie. Z żeglarzów iedni widzieć ią mieli blizko brzegów Portugalskich i Hiszpańskich; inni pod Maderą, drudzy w inney stronie. To naypiewnieysza, że statek pocztarski z instrukcyami nowemi przez Admiralicyą posłany, nigdzie iey nie znalazłszy powrócił do Anglii. Jeżeli Nelson udał się do Indyi zachodniey, trafnie uczynił; tu albowiem niebezpieczeństwo zdaie się naybliższe.

Niedawno Królewicz X. Clarence głośno przyganiał Ministrom, że tak wiele łożąc na taiemne wydatki, nie wiedzą iednak nieprzyiacielskich taiemnic. Tenże zgromił Admiralicyą surowie, iż na werftach prywatnych buduie okręta niezdatne do potrzeby, chociaż 50 działowe tu kosztuią więcey, niż od 74 na werftach koronnych, które są zaniedbane tak dalece, iż w roku nie więcey nad 10 statków mogą dostarczyć. Tu X. porównywał czynną u Francuzów administracyą departamentu morskiego, z niedbalstwem gorszącém Angielskiey.

Admirał Collingwood zastąpi mieysce Nelsona na morzu śródziemném.

Pitt usprawiedliwiwszy pomyślnie swoy postępek, chciał raz ieszcze ratować upadłego Melvilla. Oświadczył

więc izbie niższey, iż widzi potrzebę przeyrzenia wyroku Parlamentowego, ponieważ ledwie 50 Reprezentantów było, którzy chcieli rzeczywiście, ażeby Lord przez G. Prokuratora powołanym został do sądów koronnych. Sam nawet G. Prokurator żądał instrukcyi, co i iakim sposobem czynić powinien.

Takie widząc obróty Ministrów Grey powstał, i podał proiekt proźby do Króla. W tém pismie cały rząd i wszystkie onego czynności obwinia. Ze Ministrowie przez marnotrawstwo pomnożyli dług publiczny, od którego dziś więcey 30 mill. FS. procentu płaciemy. Ze podczas pokoiu Brytańnia W. zwinowszy woysko, rozbroiwszy flottę, składać iadnak musi 45 mill. FS. na zwyczayne wydatki. Ze woysko lądowe od początku woyny ter. pomnożone nie iest. Ze do flotty od r. 1793 3 ledwie okręta liniowe zbudowano, zabranych nieprzyiaciołom nie licząc, które są stare i zepsute. Ze Unia Irlandyi szkodliwą iest, i nieukontentowanych liczbę powiększyła. Ze osady nasze zaniedbane, nie opatrzone do obrony. Ze rząd nie trafił do celu przed zaczęciem woyny dzisieyszey zamierzonego, który był: poniżyć Francyą, ubezpieczyć Anglią. W Paryżu nie słychać o bankructwie obiecaném; u nas iest podobne. Francya dziś ma gotowych do boiu 47 okrętów liniowych, 11 Batawowie, 25 Hiszpani; ci flottę swoią do 67 okrętów pomnożyć mogą; tyleż Francya zapewne liczyć będzie przed końcem r. ter. Prosi więc Króla żeby nie rozwiązywał Parlamentu, dopóki ten nie odbierze pewnieyszych wiadomości o negocyacyach do ugody, i nie weyrzy ściśle w stan narodu.

Usprawiedliwiał rząd Minister Castlereagh, pokazuiąc iż woysko lądowe z milicyą dzis wynosi głów 247 t. że 67 t. żołnierza broni zamorskich osad, że flotta znacznie zmocniona. Na zarzut o wielkości podatków, Irlandzkiey Unii, nie odpowiedział. Wygrali nakoniec Ministrowie głosami 261 przeciw 110.

## *FRANCYA.*

*Paryż 22 Czerwca.* Napoleon Buonaparte wyieżdzaiac do Włoch rozkazał odmalować portrety wszystkich Generałów en chef RP. i Marszałków Francyi żyiących, umarłych, w boiu poległych, podczas rewolucyiney woyny. Dwoiaki był zamiar tego przedsięwzięcia, zachęcić artystów naszych, nadgrodzić rycerzom zasłużonym. Portrety będą zawieszone w nayparadnieyszey sali pałacu Monarszego; na drzwiach stosowny z Virgiliusza napis: *Hic Manes ob patriam pugnando vulnera passi.* Na każdym będzie wyobrażona bitwa naysławnieysza, w którey wódz dystyngwował się naybardziey. W tey sali maią być umieszczone portrety wodzów następnych. Na czele wszystkich będzie portret Napoleona Buonaparte.

Anglicy niedokładne opisanie dali zwycięztwa i przegraney fregaty Milan. Przysłał o tym przypadku doniesienie do Ministra morskiego Guillet następca zabitego Kapitana Raynaud. Gdyśmy powiada, z Martiniki do Europy powracali, ścigała nas długo Angielska fregata i 1 piey niosąc żagle prędko się zbliżyła. Dopiero postrzegł nieprzyiaciel, że z woiennym statkiem do czynienia mieć będzie. Chociażeśmy na obronę Martiniki dział naszych kilka zostawili, Raynaud nie unikał spotkania; po strzelaniu które trwało pół trzeci godziny, mieć się kazano Francuzom do wzięcia szturmem fregaty; przeskoczyliśmy niemieszkaiąc wszyscy; waleczny Kapitan zginoł, poddał się nieprzyiaciel. Cleopatra nosiła armat 39; maszty na niey wszystkie potrzaskano; Francuzow poległo 14, ranionych 12, Anglików zabitych 37, ranionych 28. Fregata Milan swoie maszty po zakończoney rozprawie uyrzała wywrócone. Wkrótce potém nawałność nastąpiła; dla tey przyczyny nie mógł zwycięzca szkod poniesionych naprawić, ani odpłynąć daleko. Tymczasem przypada Leander okręt od 60 armat z fregatą Cambrion od 24. a naprzód wziowszy Cleopatrę, która odporu żadnego czynić nie mogła, szedł w pogoń za Francuzkim statkiem. Postrzelony Guillet uważaiąc nieprzyiacielską przemoc, swoich dział użyć nie mogąc, gdyż dla wpadaiącey wody strzelnice pozamykano, spuścił flagę, i do wysp Bermudes w niewolę zaprowadzony został.

Kardynał Caprara powróci wkrótce do Paryża z Mediolanu, i mieszkać będzie przy Francuzkim dworze iako Legat a latere Oyca S.

Marszałek Brune ze Włoch przez Szwaycary do nas przybył; nie wiadomo do iakich czynności od rządu będzie użyty.

Rozeszły się niedawno trwożliwe pogłoski, że dzieci którym ospę krowią wszczepiono, naturalną mieć zaczeły. Rząd scisle weyrzeć kazał we wszystko, i znalazł że rzecz miała się przeciwnie; miały wprawdzie owe dzieci osypkę, lecz ta z ospą żadnego związku, i małe do niey ma podobieństwo.

Lagrenée zaszczycony znamieniem legionu honorowego, dawniey pierwszy malarz Imperatorowey Rossyiskiey Elżbiety, poźniey Dyrektor Akademii Francuzkiey w Rzymie, Professor i Rektor szkoł malarskiey i snycerskiey w Paryżu, dozorca Muzeum Napoleona, mąż obcym i ziomkom z talentów znaiomy, umarł.

Z południowych departamentów Monarchii niepomyślną wiadomość odbieramy, że grady, deszcz, burze wielką szkodę w zasiewach czynią na wielu mieyscach; po tych iednak przypadkach spodziewa się ieszcze rolnik obfitego zniwa.

Z brzegów Liguryi niedawno widziano płynącą flottę która 60 żaglów liczyła. Zapewne G. Craigh woysko swoie sprowadza do Malty. Zmocnił załogę Gibraltaru; niech zakłada oboz ogromny pod Valettą; nic to bynaymniey nie przyda ku obronie i bezpieczeństwu osad Indyiskich.

Gonfalonier i rada RP. Łukieskiey pisząc wyrok, w którym proszą Napoleona Buonaparte ażeby dał im pana ze krwi swoiey, na wzór Ligurów położyli niektóre warunki. Religia katolicka ma być zachowana, niepodległość kraiu i reprezentacya narodowa zostanie w całości, iakoteż praw równość, polityczna i cywilna wolność; zgaszenie tytułów i przywileiów, iakie dawać zwykło urodzenie, wyiowszy iednak familią panuiącą; urzędy kraiowe piastować maią sami obywatele Łukiescy; Dług publiczny RP. będzie opłacony rzetelnie wierzycielom.

Jeden z Angielskich Kapitanów, dopuścił się zbrodni wieków i narodów dzikich godney. Poymawszy d. 14 przed portem Legué 2 łodzie rybackie, na których znaydowało się rybitwów zestarzałych 11, wydarł sieci, odebrał maszty, rudle, wiosła, żywność, żagle, liny, i puścił bez ratunku na morze wiatrami podówczas zburzone. Czekała nieszczęśliwych śmierć nieuchronna i straszliwa. Rzuciła okiem łaskawszém Opatrzność czuwaiąca nad temi co iey wzywaią z ufnością; przybył niespodzianie statek 3, i ginących do lądu sprowadził. Ukryie się podobno imie Officyera owego przed wiadomością ziomków i postronnych; zawsze iednak smutna iest pomyślić, że w rycerskiém powołaniu znaydować się mogą ludzie hańbiący ludzką społeczność. Staruszkowie zbawieni nad nadzieię nie złorzeczyli okrutnikowi, lecz padłszy na kolana dziękowali Stwórcy; lud wzruszony tym widokiem łzy z niemi wylewał.

## *TURCYA.*

*Constantinopol 30. Maia.* Romieu dawniey Agent Francuzki w RP. 7 wysp Jońskiego morza, tu przybył z Paryża; rozumiemy, że poselstwo iego ściąga się do interessów które przełożył iuż Porcie Jaubert i Parandier. W liście swoim Napoleon Buonaparte przypomina Selimowi 3 potrzebę przyznania tytułu nowego rządcy Francyi. Jaubert d. 10 odpowiedzi czekał. Odpisał przecie Sułtan oświadczaiąc przyiaźń i szacunek; o tytule nowym wzmianki nie uczynił. Tegoż czasu Wezyr pisał do Ministra Talleyrand. Nowy Kapitan Basza nie chciał sam z flottą r. ter. krążyć po Archipelagu zwyczaiem poprzedników; czyli że obecność swoią w stolicy potrzebną być rozumiał; albo też dla innych przyczyn niewiadomych.

## *AUSTRYA.*

*Wiedeń 29. Czerwca.* Akademia kadetów, którey naywyższy dozor niedawno przyioł Arcy X. Jan, liczy młodzieńców 420. z których część 10 corocznie przechodzi do armii w stopniu Officyerów.

Cesarz rozkazał ogłosić po całey Monarchii imiona litościwych obywatelów, którzy zgłodniałemu ubóstwu na ratunek pośpieszyli. Jaśnieią między innemi 2 Galarnicy; Feldmuller przedał kilka t. miar zboża ceną targową, dwoie tyle pożyczył na oddanie z przyszłego żniwa bez zarobku. Odwiedził go w domu własnym Franciszek 2 z Czech powracaiąc, i wielkim zasłużonych medalem obdarzył. Drugi Loyer przedał miarę po 8 zł. gdy inni brali po 13; nadto ieszcze obowiązał się do fabryki w Lintz wełnianey codzień dostarczać po 1400 f. chleba po 6 grayc. co znowu na miarę nie czyni nad 8 zł. Rząd niższe y Austryi publiczne złożył podziękowanie temu obywatelowi.